

Η Ελλάδα αποτέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα χώρα αποστολής μεταναστών. Πολλοί Έλληνες αποφάσισαν να αναζητήσουν ένα καλύτερο αύριο στο εξωτερικό. Κύριους προορισμούς των Ελλήνων μεταναστών αποτέλεσαν η Αυστραλία, η Ευρώπη και η Αμερική. Έλληνες όμως μπορούμε να συναντήσουμε στα πιο απίθανα μέρη και σε κάθε γωνιά της γης. Οι Έλληνες πήγαν κυριολεκτικά παντού. Η ελληνική καρδιά κτύπησε σε όλο τον κόσμο. Τα πρώτα υπερωκεάνια δημιουργούνται και ναυτολογούν τους Έλληνες μετανάστες για να φτάσουν στην Αμερική, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Νότια Αφρική, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Αίγυπτο και άλλες χώρες υποδοχής.

Τα κύρια αίτια μετανάστευσης ήταν, και είναι ακόμη, η φτώχεια και το ανήσυχο ελληνικό πνεύμα, δηλαδή η αναζήτηση περιπέτειας και εμπειριών. **«Πρώτα γίνεσαι φτωχός και μετά μετανάστης»** έλεγαν οι παλαιοί και δεν είχαν άδικο. Όπλο τους η ψυχική τους αντοχή, γιατί το όραμα μιας καλύτερης ζωής στηρίζεται στην ελπίδα, που αποτελεί το χρυσάφι των φτωχών. Στις χώρες που πήγαν η εργασία για την απόκτηση αγαθών ήταν σκληρή. Κάθε μετανάστης κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια, με υπερβολικό κόπο και μεγάλες ταλαιπωρίες, για να επιβιώσει ο ίδιος και να στέλνει λίγα χρήματα, που ανακούφιζαν τη φτώχεια των δικών του, που είχαν μείνει στην πατρίδα.

Πότε ξεκίνησε η μετανάστευση των Ελλήνων; Μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμού σημειώθηκαν από τη βυζαντινή περίοδο και κατά την εποχή της τουρκοκρατίας, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης. Το φεουδαρχικό καθεστώς και η οικονομική εκμετάλλευση των πληθυσμών, οι φυλετικές διακρίσεις και ο πνευματικός σκοταδισμός ανάγκασαν πολλούς Έλληνες να μεταναστεύσουν προς τη Δύση, Αίγυπτο, Ρωσία και Ρουμανία, όπου πολλοί από αυτούς πέτυχαν οικονομικά και κοινωνικά και δημιούργησαν στους τόπους αυτούς ελληνικές παροικίες.

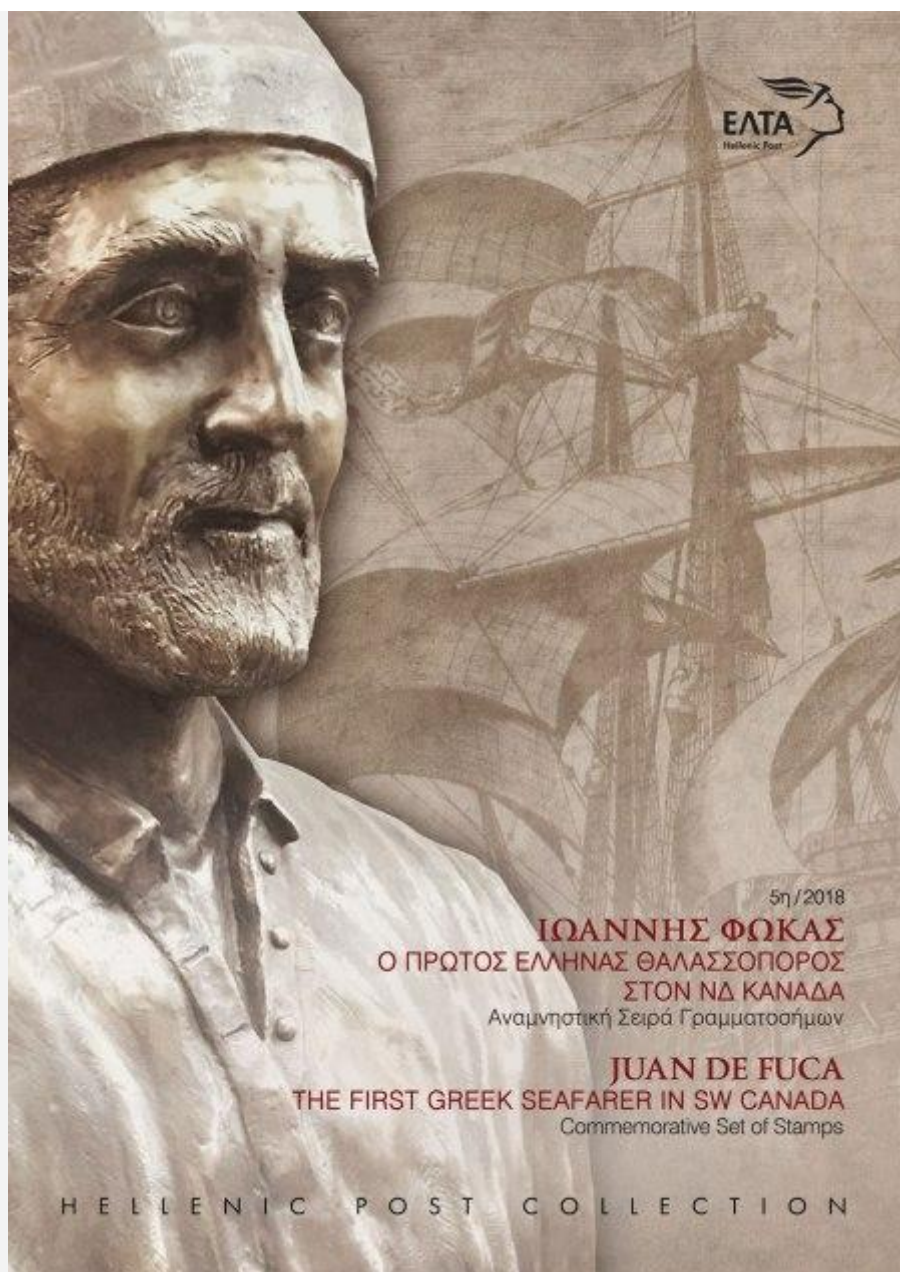
Σύμφωνα με έρευνα του καθηγητή **Αναστασίου Τάμη**, επικεφαλής του Εθνικού Κέντρου Ελληνικών Μελετών και Ερευνών (ΕΚΕΜΕ) του πανεπιστημίου Λατρόμπ της Μελβούρνης, ο Χριστόφορος Κολόμβος το 1484 πήγε στη Χίο και πήρε οκτώ έμπειρους ναυτικούς, για να τον βοηθήσουν στο ταξίδι του για την ανακάλυψη της Αμερικής. Από τότε στη Βραζιλία και την Αργεντινή, καθώς και στη Βενεζουέλα και την Ουρουγουάη οι Χιώτες πρωτοστάτησαν στην ίδρυση Ελληνικών Κοινοτήτων που υπάρχουν έως τις μέρες μας.

Το 1528 ο Έλληνας **Δον Τεόντορο Γκριέγκο (Don Theodoro)** αποβιβάστηκε στη Φλόριντα των ΗΠΑ με την εξερευνητική αποστολή του Ισπανού Narváez και πέθανε εκεί, όπως οι περισσότεροι από τους συντρόφους του.

Ο Δον Θεόδωρος Griego, ο οποίος μεγαλούργησε με τις ιδιαίτερες ικανότητες και την εργατικότητά του. Το άγαλμά του έχει στηθεί στην Τάμπα της Φλόριδα με πρωτοβουλία της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Φλόριδας. Τα αποκαλυπτήρια είχαν γίνει με επίσημη τελετή στις 8 Ιανουαρίου 2005.

Το 1592 ο Έλληνας καπετάνιος από την Κεφαλονιά **Ιωάννης Φωκάς** ή Απόστολος Βαλεριάνος, γνωστός με το ισπανικό όνομα Χουάν ντε Φούκα, ο οποίος υπηρετούσε το ισπανικό στέμμα και γι' αυτό έμεινε γνωστός στην ιστορία ως **Χουάν ντε Φούκα**, αναζητώντας το βόρειο πέρασμα, που συνέδεε τον Ειρηνικό με τον Ατλαντικό ωκεανό, ανακάλυψε ένα θαλάσσιο δίαυλο στα σημερινά διεθνή σύνορα των ΗΠΑ με τον Καναδά, ο οποίος αργότερα πήρε το όνομά του: «Πορθμός Χουάν ντε Φούκα».

Ιωάννης Φωκάς

Τον Απρίλιο του 2018 τα ΕΛΤΑ κυκλοφόρησαν σε πρώτη παγκόσμια γραμματόσημο αφιερωμένο στον Ιωάννη Φωκά, ενώ μεγάλου μεγέθους προτομή με την συμβολική μορφή του τοποθετήθηκε ως μόνιμο έκθεμα στο «Μουσείο του Βανκούβερ» και στο λιμάνι Αργοστολίου το οποίο φέρει πλέον το όνομά του.

Το 1768 περίπου 500 Έλληνες από τη Σμύρνη, την Κρήτη και τη Μάνη εγκαταστάθηκαν και δημιούργησαν την αποικία Νέα Σμύρνη στη Φλόριντα. Πολλοί από τους αποίκους αρρώστησαν και πέθαναν, ενώ οι υπόλοιποι το 1776 μεταφέρθηκαν στον Άγιο Αυγουστίνο της Φλόριντα, όπου σώζεται το πρώτο ξύλινο σχολείο των ΗΠΑ, το οποίο δημιούργησε στις αρχές του 19ου αιώνα ο Ιωάννης Γιαννόπουλος από τη Μάνη, απόγονος των πρώτων αποίκων.

Η συστηματική μετανάστευση Ελλήνων άρχισε το β' μισό του 19ου αιώνα. Το 1897 η Ελλάδα χάνει τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο, καταστρέφεται οικονομικά και της επιβάλλεται Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας, που θα γίνει ακόμα χειρότερη με τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13 και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο που ακολούθησε, οδήγησε ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων στη μετανάστευση. Υπολογίζεται πως στην εικοσαετία 1900-1920 το 8% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας μετανάστευσε στο εξωτερικό, κυρίως στις ΗΠΑ και την Αυστραλία, ενώ αρκετοί κατευθύνθηκαν την ίδια εποχή στη Νότια Αφρική.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρήθηκε δεύτερο κύμα μετανάστευσης για πολιτικούς ή για οικονομικούς λόγους. Πολιτικοί μετανάστες ήταν αρκετοί από τους ηττημένους κομμουνιστές του Εμφυλίου πολέμου, που κατέφυγαν στις σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ως οικονομικοί μετανάστες έφυγαν πολλοί φτωχοί Έλληνες, κυρίως από τη Βόρεια Ελλάδα, με προορισμό χώρες της Ευρώπης όπως η Γερμανία, το Βέλγιο, η Σουηδία, αλλά και για τον Καναδά και την Αυστραλία.

Έλληνες μετανάστες στην Αμερική

Η Αμερική από τις αρχές του 19ου αιώνα έγινε πόλος έλξης για Έλληνες μετανάστες, που πήραν τη φτώχεια τους, άφησαν τα χωριά τους και έφθασαν εκεί αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής. Μέχρι το 1880 οι Έλληνες μετανάστες στις ΗΠΑ δεν ξεπερνούσαν τις 2.000. Την εποχή εκείνη οι Έλληνες που πήγαιναν στις ΗΠΑ προέρχονταν από τη Μικρά Ασία και τα ελληνικά νησιά, που ανήκαν στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Οι πρώτοι Έλληνες μετανάστες εγκαταστάθηκαν σε μεγάλα αστικά και βιομηχανικά κέντρα, όπου έβρισκαν εύκολα εργασία.

Στα 1890 ζούσαν στις ΗΠΑ περίπου 15.000 Έλληνες. Τη δεκαετία του 1890 η μετανάστευση αυξήθηκε, κυρίως λόγω των πολλών οικονομικών ευκαιριών που υπήρχαν στις ΗΠΑ και λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπιζαν οι χριστιανοί στο Οθωμανικό κράτος και, αργότερα, λόγω των βαλκανικών πολέμων και του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Από το 1890 ως το 1917 έφτασαν στις ΗΠΑ 450.000 Έλληνες μετανάστες κι άλλοι 70.000 από το 1918 ως το 1924. Οι περισσότεροι εργάζονταν στις πόλεις των βορειοανατολικών ΗΠΑ και λιγότεροι ως εργάτες στο σιδηρόδρομο και στα μεταλλεία των δυτικών ΗΠΑ.

Οι Έλληνες μετανάστες στα ορυχεία του Ροκφέλερ.

Το 1900 οι αμερικανικές αρχές κατήργησαν τους περιορισμούς στην είσοδο Ελλήνων μεταναστών. Έτσι ο αριθμός τους αυξήθηκε εντυπωσιακά. **Σε μεγάλα αστικά κέντρα των ΗΠΑ δημιουργήθηκαν ελληνικές γειτονιές.** Μικρές ελληνικές επιχειρήσεις, κυρίως εστιατόρια, καφενεία και παντοπωλεία άρχισαν να εμφανίζονται παντού. Η ομογένεια οργανώνεται σε ελληνορθόδοξες ενορίες, εθνικοτοπικούς συλλόγους και άλλες οργανώσεις. Το 1915 εμφανίστηκε στη Νέα Υόρκη η ελληνική εφημερίδα «**Εθνικός Κήρυξ**», η οποία εξακολουθεί να κυκλοφορεί μέχρι σήμερα, και το 1922 δημιουργήθηκε η μεγαλύτερη και μακροβιότερη ελληνική οργάνωση ΑΧΕΠΑ (**AHEPA: American Hellenic Educational and Progressive Association**), με σκοπό τον αγώνα για την ενσωμάτωση των Ελλήνων στην αμερικανική κοινωνία και τα πολιτικά τους δικαιώματα, καθώς και κατά των διακρίσεων, τον φανατισμό και του μίσους της Κου-Κλουξ-Κλαν.

Τα μέλη της «Mother Lodge» και οι εκπρόσωποι των κεφαλαιούχων τραβούν την φωτογραφία τους στο πρώτο Ανώτατο Συνέδριο ΑΗΕΡΑ, που πραγματοποιήθηκε στην Ατλάντα 14-17 Οκτωβρίου 1923.

Οι Έλληνες μετανάστες εκείνη την εποχή ήταν κατά 90% άντρες και προσδοκούσαν να εργαστούν και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με κάποιο κεφάλαιο, ώστε να ενισχύσουν την οικογένειά τους. Όμως, δυο παράγοντες άλλαξαν τα δεδομένα και τις προσδοκίες τους.

Ο πρώτος ήταν η απώλεια των πατρογονικών εδαφών, που τους στέρησε το δικαίωμα να επιστρέψουν. Το 1913, με το τέλος των βαλκανικών πολέμων, οι τόποι καταγωγής 60.000 Ελληνοαμερικανών βρέθηκαν υπό βουλγαρική κυριαρχία και το 1923 οι πατρίδες 250.000

Ελλήνων των ΗΠΑ παρέμειναν υπό τουρκική κυριαρχία και οι ομοεθνείς τους αναγκάστηκαν να τις εγκαταλείψουν είτε λόγω διωγμών είτε έπειτα από την αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών, που επέβαλε η **Συνθήκη της Λωζάνης**. Έτσι πολλοί Έλληνες της Αμερικής ξέχασαν το όνειρο της επιστροφής.

Ο δεύτερος ήταν η αλλαγή της αμερικανικής νομοθεσίας. Το 1923 οι ΗΠΑ αναθεώρησαν τους κανόνες για την ευρωπαϊκή μετανάστευση και έδωσαν το δικαίωμα στους μετανάστες να πάρουν την αμερικανική υπηκοότητα και να φέρουν στις ΗΠΑ τις οικογένειές τους για μόνιμη εγκατάσταση. Κατά την εικοσαετία 1925 ως 1945 έφτασαν στην Αμερική γύρω στα 30.000 νέα άτομα από την Ελλάδα. Τα περισσότερα από αυτά ήταν πραγματικές ή εικονικές νύφες για ανύπαντρους Έλληνες άνδρες. Μεγάλος αριθμός Ελλήνων άρχισε να έρχεται πάλι στις ΗΠΑ μετά το 1945. Αιτία ήταν οι οικονομικές καταστροφές, που υπέστησαν από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και από τον Εμφύλιο Πόλεμο που ακολούθησε. Από το 1946 ως το 1982 μετανάστευσαν στις ΗΠΑ περίπου 211.000 Έλληνες.

Οι πρώτες ελληνικές οικογένειες μεταναστών στην Αμερική, επιζητούσαν να μένουν η μία κοντά στην άλλη για προστασία, καθώς αντιμετώπιστηκαν με εχθρότητα από τους Αμερικανούς. **Τους θεωρούσαν τους πιο ανεπιθύμητους μετανάστες.** Το κατακάθι της Ευρώπης. Δεν τους θεωρούσαν καν λευκούς, αλλά μιγάδες. Οι Εργοδότες τους έβαζαν να κάνουν τις πιο επικίνδυνες δουλειές και τους πλήρωναν με τα μικρότερα μεροκάματα.

Ελληνικό καφενείο στο Σολτ Λέικ Σίτι, πρωτεύουσα της πολιτείας Γιούτα των Η.Π.Α., περίπου 1915- 1920. Ο ιδιοκτήτης Emanuel Katsanevas όρθιος μπροστά. Αυτό και πολλά άλλα καφενεία ήταν όπου Έλληνες εργάτες και ανθρακωρύχοι έπιναν καφέ, κάπνιζαν, έπαιζαν χαρτιά και διάβαζαν εφημερίδες από την Ελλάδα και τη Γιούτα. Αρχείο: Utah State Historical Society.

Χωρίς να το θέλουν, οι πρώτοι Έλληνες μετανάστες έγιναν θύματα των ρατσιστών. Αντιμετωπίστηκαν ως εισβολείς που απειλούσαν τις θέσεις εργασίας και τα χρηστά ήθη των «γνήσιων» Αμερικανών, ενώ κατηγορήθηκαν ως υπεύθυνοι για την αύξηση της εγκληματικότητας.

Η λέξη «Έλληνας» εκστομιζόταν εναντίον τους ως βρισιά. Τους αποκαλούσαν «dirty Greeks», «denkatalaveni», newcomers με τα παράξενα ονόματα. Πολλοί αναγκάστηκαν να κόψουν τα επίθετά τους και να αλλάξουν τα μικρά τους ονόματα. Ο Αθανάσιος θα γίνει Tom. Ο Κωνσταντίνος θα γίνει Gus. Ο Δημήτρης θα γίνει Jim. Ο Παναγιώτης, Pete. Ο Ηλίας, Louis ...

Η ελληνική παροικία της Βόρειας Αμερικής έζησε για δεκαετίες το ρατσισμό, την ξενοφοβία και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε μια ήπειρο, που αναγνώριζε μόνο τους «λευκούς» ως πολίτες και είχε κατατάξει τους Έλληνες βιολογικά και ηθικά σε μια υποδεέστερη φυλή. Τέτοια ρατσιστικά επιχειρήματα χρησιμοποιούνταν από την πολιτεία, αλλά και από εργοδότες που παραβίαζαν τα δικαιώματα των Ελλήνων μεταναστών. Οι Αμερικανοί περιφρονούσαν τους Έλληνες μετανάστες, διότι τους θεωρούσαν απείθαρχους, βρώμικους και βίαιους και πίστευαν ότι οι Έλληνες δεν είχαν τον πατριωτισμό και την ευγενή ψυχή που απαιτούσε η χώρα.

Κατά την άφιξή τους στο λιμάνι της Νέας Υόρκης οι Έλληνες έπρεπε να μείνουν για ένα διάστημα σε καραντίνα στο νησάκι Έλις και να περάσουν από υγειονομικό έλεγχο. Αν κάτι δεν πήγαινε καλά, το ταξίδι της επιστροφής περίμενε τον απελπισμένο μετανάστη. Οι υπόλοιποι ξεκινούσαν τη ζωή τους με την αρνητική εικόνα του «βρωμοέλληνα», την οποία προσπαθούσαν να ανατρέψουν. Στον αμερικανικό Νότο οι Έλληνες, όπως και οι μαύροι και οι Μεξικανοί, αντιμετώπισαν τη βία και τον τρόμο της **Ku Klux Klan**. Η φοβερή αυτή ρατσιστική οργάνωση ταλαιπώρησε αφάνταστα τους Έλληνες μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1920 κάνοντας επιδρομές σε ελληνικές συνοικίες. Μόνο με τον ελληνο-ιταλικό πόλεμο του 1940 και τον ηρωικό αγώνα των Ελλήνων κατά του φασισμού άρχισε να αλλάζει η εικόνα για τους Έλληνες μετανάστες της Αμερικής.

Στην Αμερική σύντομα ο Έλληνας ανακάλυψε ότι υπήρχε ένας θεός που τον έλεγαν «Business». Αλλά ως μετανάστης ήξερε ότι για να πετύχει έπρεπε να αρχίσει πλένοντας πιάτα, δουλεύοντας στο εργοστάσιο, ως εργάτης στον σιδηρόδρομο, ως λούστρος στον

δρόμο ή ως πλανόδιος πωλητής. Τσιγάρα, λουλούδια, λαχανικά και άλλα εμπορεύματα διακινούνταν σε στενά δρομάκια από τους Έλληνες μετανάστες της πρώιμης περιόδου. Ψάχνοντας για δουλειά πολλοί μετανάστες τριγυρνούσαν σε διάφορα σημεία της πόλης περιμένοντας ένα νεύμα. Χωρίς να γνωρίζουν τη γλώσσα, προσπαθούσαν να επιβιώσουν σε δύσκολες συνθήκες και συχνά βρίσκονταν αντιμέτωποι με απρόβλεπτες καταστάσεις.

Ιδιοκτήτης ελληνικού καφενείου. Φωτογράφος, Arthur Rothstein, 1938.

Οι πρώτοι Έλληνες μετανάστες στις ΗΠΑ αναλάμβαναν πολύ βαριές δουλειές και με χαμηλά μεροκάματα. Ο Έλληνας μετανάστης έπασχε να βρει μια δουλειά, οποιαδήποτε δουλειά, σε οποιοδήποτε σημείο της Αμερικής που θα του εξασφάλιζε ένα σταθερό, έστω και μικρό μεροκάματο.

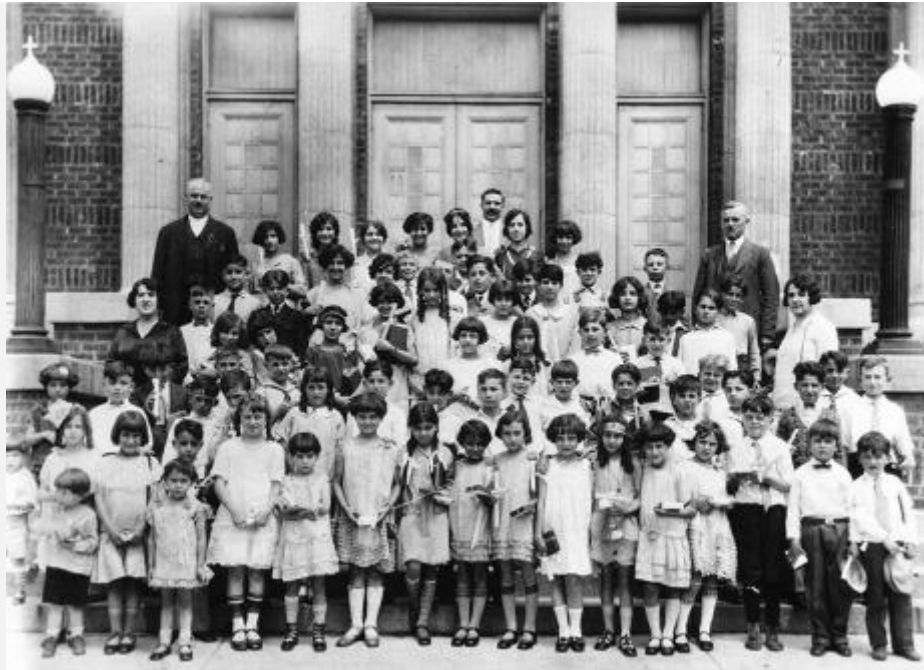
Ελληνικό καφενείο στο Μανχάταν το 1940. Καρέ του Andreas Feininger.

Οι δυσκολίες αυτές βοήθησαν να δημιουργηθεί το σύστημα του αφεντικού, που εκμεταλλευόταν με κάθε τρόπο τους μετανάστες. Νεαροί Έλληνες έγιναν θύματα εκμετάλλευσης προστατών, που τους έπαιρναν το μεροκάματο και τους εκμεταλλεύονταν σωματικά και ηθικά. Αυτοί κανόνιζαν σε ποιον θα δώσουν δουλειά και βοήθεια στις δυσκολίες που συναντούσαν λόγω γλώσσας και αυτοί γίνονταν διαιτητές σε κάθε καβγά. Η απόφαση του «boss» ήταν νόμος ανάμεσα στους εμικρέδες.

Έλληνες λούστροι στην Ινδιανάπολη. Αύγουστος του 1908. Αρχείο: US Library of Congress.

Με την πάροδο των χρόνων η ελληνική ομογένεια στις ΗΠΑ άρχισε να βελτιώνεται τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Από τη δεκαετία του 1960 πολλοί Ελληνοαμερικανοί δεύτερης και τρίτης γενιάς άρχισαν να αναμειγνύονται και στην πολιτική ζωή της χώρας. Ο Σπύρο Άγκνιου (Αναγνωστόπουλος), ο Τζον Μπραδήμας, ο Μάικλ Δουκάκης, ο Πωλ Σαρμπάνης, ο Πωλ Τσόγκας, ο Τζωρτζ Στεφανόπουλος, ο Τζωρτζ Τένετ και ο Τζον Νεγκρεπόντε (Νεγρεπόντης) ανέβηκαν ψηλά στην αμερικανική πολιτική ζωή, αν και οι περισσότεροι από αυτούς απομακρύνθηκαν από την ελληνική ομογένεια.

Salt Lake City, Greek School, φωτογραφία τελετής αποφοίτησης μαθητών, περίπου το 1920, Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Αγίας Τριάδας. Ομαδικό πορτρέτο αποφοίτησης 70 παιδιών με τους καθηγητές τους. Ελένη Χαλόρι (αριστερά) και η κυρία Ιωάννη Βαρανάκη (ακροδεξιά). Συνοδεύονται από μέλη της σχολικής επιτροπής (επάνω σειρά, αριστερά προς τα δεξιά), Mike Varonakis, William Souvall και George Tountas, πίσω η Εκκλησία της Αγίας Τριάδας. Helen Z. Papanikolas Collection, Utah State Historical Society.

Ελία Καζάν (1909 – 2003). Ελληνικής καταγωγής σκηνοθέτης και ηθοποιός, με σημαντική καριέρα στο Χόλιγουντ.

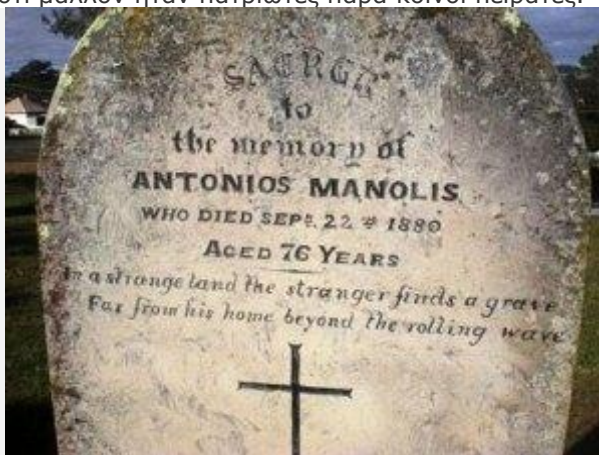
Άλλα άτομα ελληνικής καταγωγής, όπως ο γιατρός **Γεώργιος Παπανικολάου**, ο σκηνοθέτης **Ελία (Ηλίας) Καζάν**, ο πεζογράφος **Τζέφφρυ Ευγενίδης**, ο σκηνοθέτης **Αλεξάντερ Πέιν (Παπαδόπουλος)**, η ηθοποιός **Ολυμπία Δουκάκη**, ο

ηθοποιός **Τέλλυ Σαβάλας**, ο αρχιτέκτονας και επιστήμονας της Πληροφορικής **Νίκολας Νεγκρεπόντε** κ.ά., έγιναν πολύ γνωστά ονόματα στον χώρο των τεχνών και των επιστημών. Πολλοί Έλληνες καλλιτέχνες, όπως ο αρχιμουσικός **Δημήτρης Μητρόπουλος**, η υψίφωνος **Μαρία Κάλλας**, η ηθοποιός **Έλλη Παππά** κ.ά., εργάστηκαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα στις ΗΠΑ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι πρώτες ηχογραφήσεις ελληνικής μουσικής έγιναν στις ΗΠΑ.

Μεγάλος αριθμός Ελληνοαμερικανών υπάρχει στη Νέα Υόρκη, κυρίως στην Αστόρια, στη συνοικία Κουίνς. Επίσης, αρκετοί κατοικούν στις πόλεις Νπιτρόιτ, Βοστώνη, Κλίβελαντ και Σικάγο. Μεγάλη ελληνοαμερικανική κοινότητα υπάρχει ακόμη στη Φλόριντα. Απογραφικά στοιχεία έδειξαν ότι το 1990 στις ΗΠΑ κατοικούσαν περίπου 700.000 άτομα με ελληνική καταγωγή και από τους δύο γονείς και 400.000 άλλα άτομα με κάποια ρίζα ελληνική. Σύμφωνα με επίσημους αμερικανικούς υπολογισμούς το 2000 ζούσαν στις ΗΠΑ 1.153.295 άτομα ελληνικής καταγωγής και 365.435 από αυτά τα άτομα μιλούσαν ελληνικά στο σπίτι τους. Κατά το State Department 3.000.000 περίπου κάτοικοι των ΗΠΑ ανέφεραν το 2005 ότι έχουν ελληνική καταγωγή, αριθμός που φαίνεται υπερβολικός.

Οι Έλληνες στην Αυστραλία

Οι πρώτοι Έλληνες που αποβιβάστηκαν στην Αυστραλία ήταν επτά νεαροί από την **Ύδρα**, οι οποίοι έφτασαν εκεί το 1828 καταδικασμένοι σαν πειρατές από την Αγγλική Δικαιοσύνη. Σύμφωνα με τις διαθέσιμες ιστορικές πηγές, πέντε απ' αυτούς επαναπατρίστηκαν το 1836, γεγονός που δείχνει ότι μάλλον ήταν πατριώτες παρά κοινοί πειρατές.

Μνήμα στην Αυστραλία, 1880.

Ο πρώτος Έλληνας ελεύθερος μετανάστης που έφτασε στην Αυστραλία ίσως να ήταν κάποιος ναυτικός ονόματι **Τζων Πήτερς**, που έφτασε στο Sydney το 1838, ενώ η πρώτη

Ελληνίδα ήταν κάποια **Αικατερίνη Πλέσσα**, που έφτασε στην Αυστραλία το 1853. Έτσι, λίγο πριν την ανακάλυψη των πλούσιων κοιτασμάτων χρυσού στην Αυστραλία, είναι ζήτημα αν υπήρχαν περισσότεροι από 4-5 Έλληνες εγκατεστημένοι εκεί. Η ανακάλυψη αυτή δεν αύξησε ιδιαίτερα το μεταναστευτικό ρεύμα από την Ελλάδα προς την Αυστραλία, όπως συνέβη με μετανάστες από άλλες χώρες. Το 1880 υπήρχαν στην Αυστραλία περίπου 150 Έλληνες, παρόλο που στο μεταξύ ο συνολικός πληθυσμός της χώρας είχε σχεδόν τριπλασιαστεί κυρίως λόγω των νέων μεταναστών.

Το κύριο μεταναστευτικό ρεύμα από την Ελλάδα προς την Αυστραλία τον 19ο αιώνα άρχισε μετά το 1880. Η απογραφή του 1891 αναφέρει την ύπαρξη 482 ατόμων γεννημένων στην Ελλάδα. Ο αριθμός αυτός, όπως και όλοι οι επόμενοι, που αναφέρονται σε απογραφές ή εκτιμήσεις, είναι οπωσδήποτε συντηρητικός, αφού δεν συμπεριλαμβάνει τους Έλληνες που γεννήθηκαν στην Αυστραλία, όπως και αυτούς που, για τον ένα ή άλλο λόγο, δεν θέλησαν να καταγραφούν σαν Έλληνες. Αυτοί οι μετανάστες κατάγονταν κύρια από τα Κύθηρα, την Ιθάκη και το Καστελλόριζο και ήταν αυτοί που έθεσαν τα θεμέλια της Ελληνο-αυστραλέζικης παροικίας και προκάλεσαν το φαινόμενο της αλυσιδωτής μετανάστευσης, το οποίο οδήγησε στην αύξηση του Ελληνικού στοιχείου στην Αυστραλία σε 878 άτομα το 1901 και 1.798 άτομα το 1911. Η αύξηση του Ελληνικού πληθυσμού στην Αυστραλία συνεχίστηκε με τους ίδιους ρυθμούς μέχρι μετά το 1950. Έτσι το 1921 ο Ελληνικός πληθυσμός της Αυστραλίας αριθμούσε 3.654 άτομα γεννημένα στην Ελλάδα, ενώ το 1933 υπήρχαν 8.337 Έλληνες στην Αυστραλία και το 1947 12.291.

Μετά το 1952 η αύξηση του Ελληνικού στοιχείου στην Αυστραλία ήταν ραγδαία. Πράγματι, από το 1953 μέχρι το 1956 έφτασαν στην Αυστραλία σαν μετανάστες περίπου 30.000 Έλληνες αυξάνοντας έτσι τον Ελληνισμό της Αυστραλίας. Η μετανάστευση από την Ελλάδα κορυφώθηκε από το 1961 μέχρι το 1966, περίοδο κατά την οποία περίπου 69.000 Έλληνες εγκαταστάθηκαν στην Αυστραλία. Οι Έλληνες αριθμούσαν 77.333 το 1961 και 160.200 το 1971.

Νύφες και γαμπροί της Αυστραλίας.

Η μετανάστευση στην Αυστραλία τις δεκαετίες του 1950 και 1960 **γίνονταν κυρίως για οικονομικούς λόγους** και οι συνθήκες για τους Έλληνες μετανάστες ήταν πολύ δύσκολες. Περίπου 35 χιλιάδες Έλληνες στις δεκαετίες του '50 και του '60 έζησαν εφιαλτικές στιγμές στο Κέντρο Υποδοχής Μεταναστών Μπονενγκίλα της Αυστραλίας, περίπου 300 χιλιόμετρα από τη Μελβούρνη στη βορειο-ανατολική Βικτώρια. Εκεί έμεναν χιλιάδες άνθρωποι

στοιβαγμένοι σε 30 κυματοειδή σιδερένια μπλοκ με 350 άτομα το καθένα. Φρουροί και αγκαθωτά συρματοπλέγματα προστάτευαν το στρατόπεδο από παράνομη είσοδο ή έξοδο. Οι διαμένοντες εκεί προμηθεύονταν με τα προσωπικά σκεύη, κλινოსκεπάσματα, πετσέτες, κλπ., και, εφόσον δεν επιστρέφονταν σε καλή κατάσταση, το κόστος αυτό αφαιρείτο από το επίδομα ανεργίας που έπαιρναν, από το οποίο οι αρχές είχαν ήδη αφαιρέσει τα έξοδα διαβίωσης.

Ο Πλούταρχος Δεληγιάννης, συνταξιούχος εκπαιδευτικός, ο οποίος έφτασε στη Μπονεγκίλα στις 16 Απρίλη 1954, είπε στο δημοσιογράφο του **«Νέου Κόσμου»**, Κώστα Νικολόπουλο στις 16 Απρίλη 2004: «Πρέπει να σας πω ότι είχαμε βρει συχνά σκουλήκια σε λουκάνικα και είτε μας άρεσαν είτε όχι έπρεπε να τα φάμε μετά την αφαίρεση των σκουληκιών, καθώς τα λουκάνικα ήταν η βασική τροφή». Μετά από 33 ημέρες αναμονής χωρίς δουλειά ο Π. Δεληγιάννης, δύο αδέρφια του και άλλοι τρεις αποφάσισαν να δραπετεύσουν μια νύχτα με τα πόδια προς την Wodonga ή το Albury, «για να επιβιβαστούν στο τρένο για τη Μελβούρνη, όπου επέστρεψαν στον πολιτισμό και άρχισαν να ζουν σαν άνθρωποι».

Μετά το 1970 το μεταναστευτικό ρεύμα μειώθηκε και πάλι δραστικά, ενώ ήδη είχε αρχίσει μια αντίστροφη μετακίνηση μεταναστών προς την Ελλάδα, γεγονός που, μαζί με τους θανάτους, είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση των γεννημένων στην Ελλάδα Ελληνο-αυστραλών σε 152.908 άτομα το 1976, 146.625 το 1981, και 137.611 το 1986. Φυσικά, οι αριθμοί αυτοί δεν αντιστοιχούν στο σύνολο του Ελληνικού στοιχείου της Αυστραλίας, μια και αφορούν μόνον άτομα γεννημένα στην Ελλάδα, δηλαδή μετανάστες πρώτης γενιάς. Οπωσδήποτε όμως δίνουν μια σχετικά ακριβή αίσθηση της κινητικότητας Ελλήνων προς την Αυστραλία και μια εκτίμηση για το σύνολο του Ελληνικού στοιχείου στην Αυστραλία.

Γαμήλια φωτογραφία – Σίδνεϋ Αυστραλίας 1959. Μπακόπουλος Νίκος, γεννήθηκε στο Μαλαντρένι Άργους το 1928 και η σύζυγός του Μπακοπούλου Χριστίνα που γεννήθηκε το 1931 στο Μαλαντρένι Άργους.

Σήμερα εκτιμάται ότι η Ελληνική κοινότητα της Αυστραλίας ξεπερνά το νούμερο των 600.000 ανθρώπων. Πάνω από τα μισά άτομα με Ελληνική καταγωγή ζουν στη Μελβούρνη και αρκετοί στο Σίδνεϋ. Η Μελβούρνη ειδικότερα έχει το μεγαλύτερο ελληνικό πληθυσμό εκτός Ευρώπης και το μεγαλύτερο ελληνικό πληθυσμό στον κόσμο μετά την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Οι Έλληνες της Αυστραλίας έχουν δημιουργήσει μια ισχυρή και ακμάζουσα Ελληνική κοινότητα. Οι Ελληνο-Αυστραλοί έχουν καθιερωθεί στην Αυστραλιανή κοινωνία και έχουν συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη πολλών βιομηχανιών της Αυστραλίας, όπως η παροχή

υπηρεσιών στο φαγητό και κρασί, οι κατασκευές, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας και ο τουρισμός. Οι Ελληνο-Αυστραλοί διατηρούν μια ισχυρή πολιτιστική και θρησκευτική ταυτότητα, ενώ παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην Αυστραλιανή κοινωνία σε τομείς όπως η πολιτική, οι τέχνες, η εκπαίδευση, οι επιχειρήσεις και ο αθλητισμός.

Στη Μελβούρνη υπάρχουν πολλές γειτονιές με πολύ ισχυρές ελληνικές επιρροές. Συχνά θα συναντήσετε Ελληνικά εστιατόρια, καφετέριες, καταστήματα, κοινοτικές ομάδες που εκπροσωπούν σχεδόν κάθε περιοχή της Ελλάδας, ελληνικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς και εφημερίδες. Υπάρχουν πολλές ελληνικές εκδηλώσεις, όπως το ετήσιο Φεστιβάλ «**Αντιπόδων**», μια γιορτή του Ελληνικού πολιτισμού, που προσελκύει χιλιάδες ανθρώπους σε ένα διήμερο υπαίθριο πάρτι στην καρδιά της Μελβούρνης. Τοπικοί καλλιτέχνες εμφανίζονται στις εκδηλώσεις και διάσημοι μουσικοί από την Ελλάδα καλούνται να λάβουν μέρος στις εκδηλώσεις.

Η ελληνική κοινωνία της Αυστραλίας **έχει να επιδείξει σημαντικούς ανθρώπους**, που ξεχωρίζουν σε όλους σχεδόν τους τομείς της δημόσιας ζωής. Ανάμεσά τους ο Νίκος Κότσιρας (υπουργός στη Βικτόρια), Νώντας Κατσαλίδης (πολυβραβευμένος αρχιτέκτονας), Αιμίλιος Κύρου (δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο), Μαρία Βαμβακινού (ομοσπονδιακή βουλευτής), Ολίβια Νίκου (νομικός), Δημήτρης Τατούλης (καρδιοχειρουργός), Γιώργος Πεπόνης (κορυφαίος παίκτης του ράγκμπι και καρδιοχειρουργός), Γιάννης Αποστολίδης (κορυφαίος φωτογράφος), Άγγελος Ποστέκογλου (προπονητής ποδοσφαίρου) και ο γνωστός Κώστας «Con» Μακρής με καταγωγή από το **Λιγouriό Αργολίδας**, ο οποίος έφυγε για την Αυστραλία το 1963 σε ηλικία 16 ετών και είναι σήμερα ο πλουσιότερος Έλληνας της Αυστραλίας και ο μόνος δισεκατομμυριούχος.

Τα Ελληνικά υπερωκεάνια

Το ταξίδι των μεταναστών στην Αμερική και στη μακρινή Αυστραλία γινόταν με πλοία, τα μεγάλα υπερωκεάνια, που έκαναν κοντά ένα μήνα, για να διασχίσουν τον ωκεανό και να φτάσουν στον προορισμό τους. Μέχρι το 1907 το ελληνικό μεταναστευτικό κύμα προς την Αμερική το διακινούσαν ξένες ατμοπλοϊκές εταιρίες. Κυρίως, η Αυστριακή εταιρία «Austro Americana», η γερμανική «Hamburg American Line» και τα υπερωκεάνια του Βόρειου Ατλαντικού.

17100—Greek Immigrants Embarking in Small Boat for Stea for America, Patras, Greece.

Έλληνες επιβιβάζονται σε βάρκες για να μεταβούν σε υπερωκεάνιο που θα τους μεταφέρει στις ΗΠΑ (Πάτρα, 1910).

Οι δύο πρώτες ελληνικές εταιρίες «Μωραΐτης» (1907-1908) και «Υπερωκεάνιος Ελληνική Ατμοπλοΐα» (1910 – 1912), που προσπάθησαν να δημιουργήσουν ελληνική υπερατλαντική γραμμή, απέτυχαν και οδηγήθηκαν σε χρεοκοπία. Η **«Εθνική Ατμοπλοΐα της Ελλάδος»** των αδελφών Εμπειρικού όμως, κυριάρχησε στο χώρο των υπερωκεανίων για 30 ολόκληρα χρόνια (1908-1937). Άρχισε τις εργασίες της με την παραλαβή το 1909 από τα αγγλικά ναυπηγεία του υπερωκεάνιου «Πατρίς» (4890 κόρων ολικής χωρητικότητας). Στη συνέχεια ακολούθησαν το «Μακεδονία» (6.333 κορ.), το «Ιωάννινα» (4.191 κ.), το «Θεσσαλονίκη» (4.682 κορ.), το «Βασιλεύς Κωνσταντίνος» (μετέπειτα «Μεγάλη Ελλάς» και «Βύρων»), που μπορούσε να μεταφέρει 1800 μετανάστες, το «Βασιλεύς Αλέξανδρος», το «Κωνσταντινούπολις» και ο «Μορέας».

Εθνική Ατμοπλοΐα της Ελλάδος.

Οι δοκιμασίες των φτωχών μεταναστών, οι οποίοι ελάχιστα νοιάζονταν για ανέσεις, που ποτέ άλλωστε δεν είχαν γευτεί, άρχιζαν πολύ πριν το ταξίδι. Οι περισσότεροι αγνοούσαν τις μεγάλες δυσκολίες που τους περίμεναν στο Νέο Κόσμο, τον οποίο εκατοντάδες μεσίτες μετανάστευσης (επάγγελμα που ανθούσε τα χρόνια εκείνα), παρουσίαζαν ως νέα Γη της Επαγγελίας. Με την ελπίδα λοιπόν ότι στην ξένη χώρα θα αποκτήσουν ό,τι χρειάζονται, για να επιστρέψουν εφοδιασμένοι για μια καλύτερη ζωή, αγωνίζονταν να πάρουν την πολυπόθητη άδεια μετανάστευσης για την Αμερική, τόπο απαγορευμένο για παράδειγμα σε όσους υπέφεραν από τραχώματα (διαδεδομένη νόσο την εποχή εκείνη). Όσοι τα κατάφερναν, πριν την επιβίβαση στο πλοίο, υποβάλλονταν σε ξεψείριασμα και εμβολιασμό.

Η αναχώρησή τους γινόταν σε ατμόσφαιρα πανηγυρική, με την μπάντα του δήμου να παίζει στο λιμάνι του Πειραιά, τα βαπόρια να σφυρίζουν και τα μαντήλια να ανεμίζουν στα σημαιοστόλιστα πλοία και στην αποβάθρα, καθώς ανταλλάσσονταν οι τελευταίοι χαιρετισμοί. Έπειτα άρχιζαν τα βάσανα.

Το ιστορικό υπερωκεάνιο «Πατρίς» των Εμπειρικών.

Αν κρίνουμε από τις «φρικτές» συνθήκες διαβίωσης κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, στα μεταναστευτικά υπερωκεάνια, ιδιαίτερα εκείνα της πρώτης περιόδου (1907-1937), οι μετανάστες θεωρούνταν «φορτίο». Αρκεί να σκεφτούμε ότι πλοία μόλις 5-6 χιλιάδων τόνων, μετέφεραν έως 1.200-1.300 επιβάτες, σε ταξίδια που συχνά ξεπερνούσαν τις 20-22 ημέρες. Οι μετανάστες «πακετάρονταν» κυριολεκτικά στους χώρους κάτω από το κυρίως κατάστρωμα σε απελπιστικά στενούς χώρους. Από την πρώτη κιόλας ημέρα, η πολυκοσμία, οι αναθυμιάσεις των εμετών, η μυρωδιά των σωμάτων των επιβατών και η έλλειψη στοιχειώδους καθαριότητας έκαναν την ατμόσφαιρα αποπνικτική.

Το αεροπλάνο έφερε το τέλος των υπερωκεανίων. Οι μέρες ταξιδιού μετατράπηκαν σε ώρες και το ναύλο έπεσε πολύ χαμηλά. Τα πλοία υπέκυψαν και τα περισσότερα έγιναν κρουαζιερόπλοια. Το «Αυστραλία» έκανε το τελευταίο του ταξίδι το 1977 και μετά πουλήθηκε.

Η μετανάστευση στην Ευρώπη

Η μετανάστευση των Ελλήνων στην Ευρώπη άρχισε στα τέλη του 17ου αιώνα, όταν άνοιξαν τα σύνορα για τους εμπόρους και πολλοί Έλληνες αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Κέντρο της ελληνικής μετανάστευσης έγινε η Λειψία της

Γερμανίας, η οποία την εποχή εκείνη ήταν σημαντικό εμπορικό κέντρο. Πολλοί Έλληνες σπούδασαν στο πανεπιστήμιο Universität Leipzig. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη διαίρεση της Γερμανίας οι Έλληνες της Λειψίας εγκαταστάθηκαν στη Δυτική Γερμανία, κυρίως στη Φραγκφούρτη, όπου συνέχισαν την εμπορική τους δραστηριότητα, και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μεγάλη ελληνική κοινότητα δημιουργήθηκε στις αρχές του 19ου αιώνα και στο Μόναχο.

Τον 20ο αιώνα η μετανάστευση Ελλήνων στη Γερμανία ενισχύεται σε τρεις συγκεκριμένες περιόδους. Κατά τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο και μετά τη λήξη του πολλοί κομμουνιστές έστειλαν τα παιδιά τους στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και σε άλλες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες. Την εποχή της Χούντας των Συνταγματαρχών, που οδήγησε σε ρεύμα πολιτικής μετανάστευσης Ελλήνων και στα δυο γερμανικά κράτη. Επίσης μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ σημειώθηκε για μικρό διάστημα αύξηση της ελληνικής μετανάστευσης στη Γερμανία.

Γκασταρμπάιτερ, Μόναχο, 1960

Κατά τη μεταπολεμική περίοδο ανασυγκρότησης των ευρωπαϊκών κρατών σημειώνεται η μεγαλύτερη εργατική μετανάστευση στην ευρωπαϊκή ιστορία. Το διάστημα εκείνο η Γερμανία είχε ανάγκη εργατικών χεριών και καλεί για τα εργοστάσια της εργατικό δυναμικό από το εξωτερικό ως «φιλοξενούμενους εργάτες» (Gastarbeiter). Έτσι πολλοί Έλληνες, που δε γνώριζαν καν τι υπογράφουν, έπαιρναν τις απαραίτητες οδηγίες και με τη σφραγίδα στο διαβατήριό έφευγαν για τη χώρα, που τους υπόσχονταν ένα καλύτερο μέλλον από αυτό που τους επιφύλασσε η πατρίδα. **Το θρυλικό φέριμποτ «Κολοκοτρώνης»** αναχωρεί από το λιμάνι του Πειραιά γεμάτο με μετανάστες που ταξιδεύουν για το Μπρίντζι της Ιταλίας, απ' όπου συνεχίζουν με το τρένο το μακρύ, δύσκολο ταξίδι και τελικά την εγκατάσταση στον

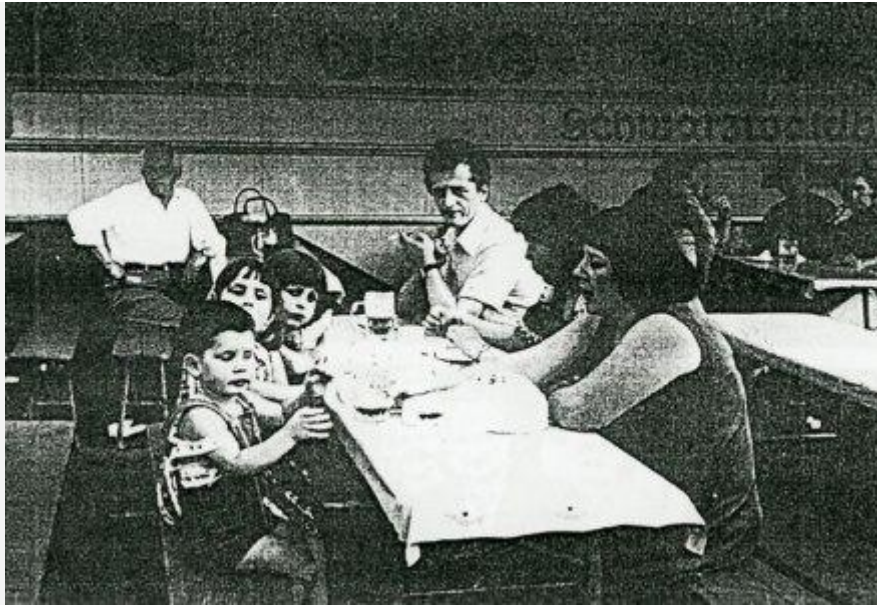
«ξένο τόπο» με τα σκληρά μεροκάματα και τις δυσκολίες προσαρμογής. Στα χέρια τους κρατούσαν ένα σακούλι με τρόφιμα για το ταξίδι: δύο κονσέρβες, μία με σαρδέλες και μία με κορν-μπιβ, ένα καρβέλι ψωμί, λίγες ελιές και ένα κομμάτι τυρί.

Στριμωγμένοι μέσα στα τρένα και με τις κασέτες του Στέλιου Καζαντζήδη, τα τραγούδια του οποίου ταυτίστηκαν με την πίκρα, τον πόθο και τον καημό των μεταναστών, στις τσάντες τους φεύγουν για μερικά χρόνια μόνο, μέχρι να βγάλουν κάποια χρήματα. Μετά θα επέστρεφαν στην πατρίδα τους. Έτσι πίστευαν. Μερικοί από αυτούς βρήκαν πραγματικά την τύχη τους, πέτυχαν το σκοπό τους και επέστρεψαν στην Ελλάδα. Πολλοί από αυτούς όμως έμειναν για πάντα εκεί, στη Γερμανία, τη χώρα που έγινε η δεύτερη πατρίδα γι' αυτούς και τα παιδιά τους.

Οι Έλληνες εργάτες που έφθασαν στη Γερμανία το 1960 ήταν 20.800, έγιναν 194.600 το 1966, έφθασαν τις 270.000 το 1972. Στα τέλη του 2006 στη Γερμανία ζούσαν 303.761 πολίτες με ελληνική υπηκοότητα. Η γερμανική Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία υπολογίζει για το έτος 2005 τον αριθμό πολιτών ελληνικής καταγωγής ανεξαρτήτως υπηκοότητας στα 351.100 άτομα. Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού υπολογίζει για το έτος 2006 τον αριθμό των απόδημων Ελλήνων στα 370.000 άτομα.

Οι Έλληνες που μετανάστευσαν στη Γερμανία ήταν κατά 85% αγρότες και μόνο το 7% προέρχονταν από μεγάλες πόλεις. Το μορφωτικό τους επίπεδο ήταν χαμηλό. Λιγότεροι από τους μισούς είχαν τελειώσει τη βασική εκπαίδευση. Αποτελούσαν όμως το πιο καλό έμψυχο υλικό που διέθετε η Ελλάδα. Το 90% των μεταναστών ήταν ηλικίας από 18-35 ετών. Η υγεία τους ήταν άριστη. Η γερμανική υγειονομική επιτροπή εξέταζε με ξεχωριστή αυστηρότητα τους υποψήφιους μετανάστες και υπήρχε τόση μεγάλη προσφορά, ώστε να επιλέγονται μόνο εκείνοι, που συγκέντρωναν τις ιδεώδεις προϋποθέσεις για τη βαριά βιομηχανική δουλειά.

Οι υποψήφιοι μετανάστες σχημάτιζαν ατέλειωτες σειρές έξω από τα γραφεία των επιτροπών επιλογής και ήταν ευτυχισμένοι αν οι γιατροί τους έβρισκαν τα δόντια, τα μάτια, την καρδιά, τους πνεύμονες και τα μπράτσα γερά και τους έδιναν το πιστοποιητικό της καλής υγείας. Πολύ αργότερα, όταν πήγαν στα εργοστάσια, κατάλαβαν ότι η επιλογή τους έγινε με τα ίδια κριτήρια και την ίδια διαδικασία που γίνεται στο τμήμα του κοντρόλ για τα άψυχα αντικείμενα, που παράγει το εργοστάσιό τους. Οι Γερμανοί τους θεωρούσαν προσωρινούς, φιλοξενούμενους εργάτες, «τεμάχια», όπως τους χαρακτήριζαν, όταν ζητούσαν εργατικά χέρια για τα γερμανικά εργοστάσια και τα ανθρακωρυχεία.

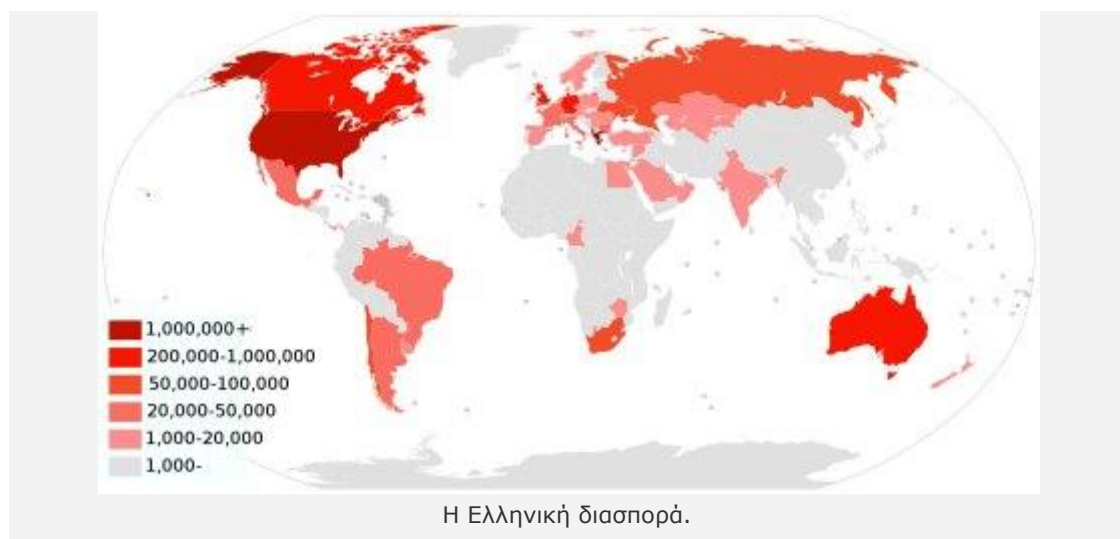

Η οικογένεια του Παναγιώτη Ι. Κολεβέντη, (από τις Λίμνες Άργους, που γεννήθηκε το 1943) στην Γερμανία.

Η χώρα προέλευσης των μεταναστών βιαζόταν να εκποιήσει ένα τμήμα του πληθυσμού της έναντι «πινακίου» συναλλάγματος και η χώρα υποδοχής να καλύψει τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες της με όσο γίνεται πιο φτηνά εργατικά χέρια. Έτσι οι υποψήφιοι μετανάστες παραδίδονταν χωρίς όρους. Ήταν μία μετανάστευση «άγρια», όπως τονίζουν πολλοί από τους πρώτους Έλληνες, που πήραν τον δρόμο για τα ξένα. Κανείς δεν είπε στους υποψήφιους μετανάστες τι θα βρουν εκεί που θα πάνε. Κανείς δεν τους μίλησε για τις συνθήκες της δουλειάς και της διαμονής. Για την καινούργια χώρα που θα εγκατασταθούν και για τους ανθρώπους της που μαζί θα ζήσουν. Κανείς δεν φρόντισε να μάθουν τρεις λέξεις πριν φύγουν, για να μπορούν να ζητήσουν ένα ποτήρι νερό στη χώρα που θα φτάσουν.

Στον ξένο τόπο οι Έλληνες μετανάστες ένωθαν πραγματικά μόνοι. Οι εστίες τους συχνά αποτελούσαν τμήμα των εργοστασιακών εγκαταστάσεων και ήταν χωρισμένες ανά φύλο (αν υπήρχαν αντρώγυνα έπρεπε να χωρίσουν). Κάθε εργάτης είχε στη διάθεσή του ένα κρεβάτι σε κουκέτα, ένα ντουλάπι που κλειδώνει, μια θέση στο τραπέζι του φαγητού και μια καρέκλα. Οι Γερμανοί τους περιόριζαν ακόμα και την ψυχαγωγία, αφού τους επέτρεπαν να πηγαίνουν σε ορισμένες ταβέρνες. Σιγά – σιγά ανέπτυξαν μίαν αντιπάθεια απέναντι στους μετανάστες και τους αντιμετώπιζαν ρατσιστικά δίνοντας τους παρατσούκλια, όπως «γκάσταρμπάιτερ», «ausländer» και «ντι σβάνι», γιατί πίστευαν πως εκείνοι είναι ανώτεροι και οι ξένοι βρώμικα γουρούνια που τους λέρωναν την κοινωνία.

Μεταπολεμικά, Έλληνες μετανάστες θα εγκατασταθούν και σε διάφορες άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στις δεκαετίες του 1960 και 1970 μετακινήθηκε ένας σημαντικός αριθμός Ελλήνων εργατών, αλλά και «πολιτικών προσφύγων» προς τη Σουηδία. Στις σκανδιναβικές χώρες εγκαθίστανται κυρίως εργάτες και φοιτητές όπως και στην Ολλανδία, ενώ στην Ιταλία περισσότερο φοιτητές. Ο ελληνισμός της Σουηδίας, παρόλο που σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες ο αριθμός του ήταν σχετικά μικρός και δεν ξεπέρασε τις 25.000, είναι γνωστός για την έντονη πολιτική του δραστηριοποίηση κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974). Έτσι δημιουργήθηκαν ελληνικές παροικίες και στις σκανδιναβικές χώρες Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, αλλά και στην Ολλανδία και στην Ιταλία. Σημαντική είναι επίσης η παρουσία των Ελλήνων στη Γαλλία, όπου συναντούμε πολλούς ανθρώπους, οι οποίοι κατάφεραν να εξελιχτούν αργότερα σε επιστήμονες και λόγιους, κυρίως στην ελληνική κοινότητα των Παρισίων.

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, η ελληνική εκστρατεία στη Μ. Ασία και η εθνική καταστροφή του 1922 επέδρασαν στην τύχη της ελληνικής διασποράς. Έλληνες από τον Πόντο καταφεύγουν στην ρωσική επικράτεια. Το 1919 ο αριθμός των Ελλήνων του Καυκάσου ανέρχεται στις 195.000 χιλιάδες ψυχές. Με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τη λήξη του ελληνικού εμφυλίου πολέμου 56.000 περίπου Έλληνες εγκαταλείπουν για πολιτικούς λόγους την Ελλάδα και φεύγουν κυρίως για τη Ρωσία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

Μετανάστευση των Ελλήνων του Πόντου στη Ρωσία.

Βατούμι. Ελληνίδες μετανάστριες στον Καύκασο, σε φυτεία τσαγιού, τέλη 19ου αι.

Σήμερα στη Γαλλία ζουν 10.000 Έλληνες, στο Βέλγιο 20.000, στα Σκανδιναβικά κράτη 20.000, στην Αίγυπτο 10.000, στην Αγγλία 130.000, στην Αφρική 70.000, στην Κωνσταντινούπολη περίπου 2.000 με 3.000, ενώ στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παραμένουν ακόμη 60.000 Έλληνες.

Η ζωή των Ελλήνων μεταναστών

Πάντοτε οι μετανάστες (είτε Έλληνες είτε άλλης φυλής και χρώματος) ήσαν άλλοτε αντικείμενα εκμετάλλευσης και άλλοτε θύματα ρατσισμού και αδιάστακτης δυσφημιστικής προπαγάνδας.

Οι πράξεις παραβατικότητας των Ελλήνων μεταναστών καταγράφονταν στο αστυνομικό δελτίο. Πολλοί είχαν περάσει μέρες σε αστυνομικά τμήματα, ώσπου να ξεκαθαρίσουν πού μένουν, πού δουλεύουν, τι ρόλο παίζουν. Κάποιοι έμπλεξαν σε παράνομες δραστηριότητες. Οι περισσότερες από τις παραβατικές πράξεις τους αναφέρονται σε ιδιαίτερα σοβαρά αδικήματα, όπως ανθρωποκτονίες, βιασμοί, επιθέσεις, κλοπές, ληστείες και εμπορία ναρκωτικών.

Έλληνες μετανάστες από την Κρήτη στη Γιούτα. Με όπλα και λικέρ στα χέρια. Αρχείο: Utah State Historical Society.

Στις ΗΠΑ σε πολλές περιπτώσεις τα δικαστήρια αρνήθηκαν να δώσουν την αμερικανική υπηκοότητα σε Έλληνες, αποφαινόμενα ότι αυτοί ανήκουν στην κίτρινη φυλή! Το 1913 στην είσοδο ενός εστιατορίου στην Καλιφόρνια μια ταμπέλα έγραφε: «Αμιγές Αμερικανικό! Όχι ποντίκια, όχι Έλληνες» (Pure American. No Rats. No Greeks).

Αλλά και στην Αυστραλία τα πράγματα για τους Έλληνες δεν ήταν καλύτερα. Στα 1925 ο υφυπουργός προεδρίας του Queensland έγραφε: **«Οι Έλληνες της Βόρειας Κουϊνσλάνδης είναι γενικά ανεπιθύμητοι και δεν αποτελούν καλούς μετανάστες. Ζουν στις πόλεις της περιοχής και επιδίδονται σε επιχειρήσεις καφενείων, πανδοχείων και άλλων λιγότερο ευυπόληπτων δραστηριοτήτων. Δεν είναι γεωργοί και δεν συνεισφέρουν τίποτα στον πλούτο ή την ασφάλεια αυτής της χώρας. Δεν επιδίδονται σε καμιά χρήσιμη εργασία, η οποία θα διεκπεραιωνόταν λιγότερο καλά χωρίς τη βοήθειά τους. Συνοδευόμενος από έναν αξιωματικό της αστυνομίας, επισκέφτηκα κάμποσες από τις λέσχες και τα πανδοχεία τους, που βρίσκονται σε γενικές γραμμές σε άθλια κατάσταση. Το βιοτικό τους επίπεδο είναι χαμηλότερο από των άλλων αλλοδαπών. Κοινωνικά και οικονομικά αυτός ο τύπος του μετανάστη συνιστά απειλή για την κοινότητα στην οποία εγκαθίστανται και θα ήταν προς όφελος της πολιτείας, αν η είσοδός τους απαγορευόταν ολοσχερώς».**

Η ζωή τους βασιζόταν στην καθημερινότητα. Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή μιας Ελληνίδας εργάτριας στην Ολλανδία τη δεκαετία του 1960: **«Όταν ήρθα να δουλέψω στη Φίλιπς, είχα κάτι μάτια να! Και, επειδή είχα τόσο καλά μάτια, ο προϊστάμενος μου ανέθετε όλη τη λεπτή δουλειά. Δεν μετακινήθηκα ποτέ σε άλλο πόστο. Επί δέκα χρόνια καθόμουν σκυμμένη πάνω σε κείνα τα μικρά λαμπερά εξαρτήματα και τα διάλεγα. Ήμασταν δυο. Αν φτιάχναμε μαζί 15.000 κομμάτια την ημέρα, εγώ έκανα τα 11.000. Οπότε καταλαβαίνεις! Την άλλη γυναίκα την άλλαξαν γρήγορα, αλλά εμένα μ' αφήσανε.**

Πολλές φορές ζήτησα να μου δώσουν άλλη δουλειά, γιατί κουραζόμουν πολύ να κάνω συνέχεια τα ίδια και τα ίδια. Αλλά τότε ο προϊστάμενος μου έλεγε: Όχι εσένα δεν σ' αλλάζουμε με καμιά κυβέρνηση. Εσύ κάνεις 11.000 κομμάτια. Είσαι η καλύτερη εργάτρια μας. Και όταν τον είδα τελευταία και του είπα ότι έχω σχεδόν τυφλωθεί στα δυο μάτια, μου είπε: Τι λες, κορίτσι μου, δεν το περίμενα να χάσουμε τέτοια καλή εργάτρια...».

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ 1929-30

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμοί συλληφθέντων ηλικίας άνω των 18 ετών στην πολιτεία της Νέας Υόρκης το 1929, κατά εθνότητα, και με αναφορά σε πληθυσμό 100.000 της ίδιας εθνότητας.

	Αμερικανική	Γερμανική	Αγγλική	Αυστριακή	Ελβετική	Γαλλική	Ελληνική	Εσθονική	Ιταλική	Ουγγρική	Πολωνική	Ρωσική	Σουηδική	Τσεχική	Ευρωπαϊκή
Συνολικά	146,7	267,8	125,1	196,0	141,1	86,9	379,5	91,7	344,0	100,8	135,5	120,7	172,3	121,1	28,1
Ανθρωποκτονία	7,8	5,9	2,5	9,4	2,9	1,4	3,95,4	1,4	9,7	2,4	14,3	-	5,4	6,3	2,2
Έγκλημα (σύνδρ.)	10,4	7,2	5,0	3,5	2,6	5,9	14,1	6,4	16,1	4,0	-	5,4	2,9	4,5	-
Θάνατος	16,5	11,9	9,1	2,3	5,5	2,8	36,6	15,1	22,2	32,0	-	8,0	5,8	9,0	-
Απάτη	38,8	12,1	9,1	7,0	11,1	3,1	26,2	6,4	29,7	8,0	-	8,0	19,1	9,6	2,2
Γάμοση	56,7	54,0	21,7	52,2	27,7	19,3	212,7	22,1	96,5	14,4	35,7	28,5	62,0	19,0	26,3
Διάρρηξη	55,0	16,5	8,6	32,3	13,8	7,0	26,7	9,6	32,9	20,8	35,7	6,8	17,0	17,2	4,5
Κλοπή	53,1	35,9	28,3	56,2	39,7	17,3	152,3	11,3	35,9	26,4	7,1	34,1	28,5	22,8	6,7
Κλοπή αυτοκ.	38,2	6,7	6,8	1,2	-	6,3	7,4	3,5	10,4	8,4	-	5,7	4,0	12,7	3,8
Πάστευση	7,3	3,1	3,5	5,9	2,8	2,8	3,5	0,2	3,6	3,2	7,1	2,1	1,8	2,7	-
Οπλοκαταχή	20,9	22,2	7,6	9,4	19,5	7,5	26,2	6,0	63,3	5,5	21,4	4,6	10,1	10,9	-
Γενίτηρα εγκλ.	7,5	6,4	4,5	6,5	8,3	3,6	7,3	2,3	11,1	5,6	7,1	8,0	3,6	0,9	-
Προβλεπτή εκλογ.	5,3	2,8	2,5	1,2	5,5	1,7	-	0,9	4,8	0,5	-	4,6	5,8	3,6	-
Παρκαυχή	5,8	3,8	3,5	0,6	-	0,3	14,1	-	1,7	1,6	-	-	0,7	-	-
Άλλα εγκλήματα	24,9	21,4	14,1	28,2	5,5	8,1	162,2	5,5	36,8	44,6	7,1	6,8	15,2	6,1	-

ΠΙΝΑΚΑΣ Β ΠΙΝΑΚΑΣ Β

(Ελευθεροτυπία, 28/11/1999)

Εγκληματικότητα των Ελλήνων στις ΗΠΑ, 1929-30.

Δεν έλειψαν οι ρατσιστικές αντιδράσεις και το ανθελληνικό μένος με διάφορες αφορμές. Πολλές φορές οι Έλληνες μετανάστες έβλεπαν να λεηλατούνται και να καταστρέφονται τα καταστήματά τους, που έστησαν με πολύ κόπο αποταμιεύοντας όσα χρήματα μπορούσαν, αφού δούλεψαν για χρόνια ολόκληρα σε ορυχεία και εργοστάσια. Συγκλονιστική περίπτωση επιθέσεων σε Έλληνες είναι αυτή που συνέβη το 1909 στη Νεμπράσκα, όπου η ελληνική κοινότητα αριθμούσε 18.000 μέλη, όταν ένας Έλληνας σκότωσε έναν αστυνομικό της περιοχής. Την επόμενη ημέρα 5.000 άτομα υπέγραψαν ψήφισμα και οργάνωσαν μια μαζική συγκέντρωση στο δημαρχείο της πόλης, για να πάρουν δραστηκά μέτρα. Κατηγορούσαν τους Έλληνες ως φυγόδικους, που παραβλέπουν τους νόμους και τις αρχές της χώρας, «επιτίθενται στις γυναίκες μας, προσβάλλουν τους κατοίκους» και επιδίδονται σε διάφορες μορφές ανηθικότητας. Τα συνθήματα που ακούστηκαν άναψαν φωτιά: «Μία σταγόνα από το αίμα Αμερικανού αξίζει όλο το ελληνικό αίμα του κόσμου» και «Ήρθε η ώρα να απαλλάξουμε την πόλη μας από αυτούς τους ανθρώπους». Είχαν μαζί τους σφυριά και ρόπαλα, κατέστρεψαν ελληνικές περιουσίες και στη συνέχεια έστρεψαν το μένος τους σε ανθρώπους από την Αυστροουγγαρία και την Τουρκία, που τους πέρασαν για Έλληνες.

Παρόλα αυτά η Ελληνική Ομογένεια μέχρι τις μέρες μας έχει προοδεύσει κι έχει κάνει τεράστια άλματα. Μέχρι και την προεδρία των ΗΠΑ έχει διεκδικήσει (με τον Δουκάκη). Για να φτάσει ως τη σημερινή της άνθιση και καταξίωση πέρασε δεκαετίες ολόκληρες με σκληρούς αγώνες, προσπάθειες και μεγάλες στερήσεις.

«Ευλογία του Θεού» αποκάλεσαν πολλοί τη μετανάστευση, καθώς δεν έβλεπαν άλλη διέξοδο. Άλλοι «κατάρτα Θεού» και «σύγχρονο σκλαβοπάζαρο». Αυτή ήταν η μεγάλη έξοδος με μια μόνο βαλίτσα στο χέρι, γεμάτη «όνειρα και ελπίδες» για την καλύτερη τύχη, για ένα νέο μέλλον.

Η μετανάστευση, εκτός από τη θλίψη και τον καημό που έφερε, άνοιξε δρόμους σε πολλούς ανθρώπους και έφερε τον ελληνικό κόσμο σε επαφή με άλλες χώρες, άλλους πολιτισμούς, άλλες θρησκείες και άλλες παραδόσεις. Σήμερα οι απόγονοι αυτών των ανθρώπων είναι οι καλύτεροι πρεσβευτές της Ελλάδας. Μπορεί να τους χωρίζει η απόσταση από την πατρίδα, αλλά συνεχίζουν και θα συνεχίσουν να ονειρεύονται όπου και αν βρίσκονται... στα ελληνικά, γιατί «Πατρίδα είναι η γλώσσα που μιλάς στα όνειρά σου»!